

Регіональне управління та місцеве самоврядування

УДК 354

Малюхов Олександр Сергійович

доктор філософії зі спеціальності

281 Публічне управління та адміністрування

Maliukhov Oleksandr

PhD in Public Management and Administration

ORCID: 0000-0002-5019-5788

ОСОБЛИВОСТІ ІНТЕГРАЦІЇ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ

ОСІБ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

FEATURES OF INTERNALLY DISPLACED PERSON'S

INTEGRATION IN THE REGIONS OF UKRAINE

Анотація. Вступ. Україна зазнає значних викликів з 2014 року у зв'язку зі збройною агресією російської федерації. Війна призвела до масового переміщення людей, що стало однією з найбільших гуманітарних криз в Європі після Другої світової війни. Війна спровокувала серйозні соціальні, юридичні та медичні потреби населення, яке потребує не лише загальної гуманітарної допомоги, але й системних рішень на рівні приймаючих громад для інтеграції в нові умови життя переселенців.

Спричинене війною переміщення населення створило складну ситуацію з доступом людей до житлових умов, освіти, медичних послуг та зайнятості. Криза також підкреслила потребу в ефективній юридичній підтримці та захисті прав людини.

Дослідження інтеграції ВПО в українські територіальні громади визначається не лише потребами в базових життєвих умовах, а й потребами в розвитку соціально-економічних механізмів, що сприяють стабілізації та зміцненню їхнього становища в новому середовищі.

Мета. Метою статті є дослідження специфіки інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальних громадах України, де вони планують залишитися на тривалий час або назавжди. Основний акцент робиться на економічних, соціальних, культурних та інших аспектах, які формують умови для адаптації та інтеграції ВПО, а також визначається роль міжнародних та громадських організацій у цьому процесі.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правові документи, зокрема Закони України, Постанови Кабінету Міністрів України, Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення, програми соціальної підтримки ВПО; 2) Звіти та стратегічні документи УВКБ ООН. 3) наукові статті та дослідження про інтеграцію внутрішньо переміщених осіб, соціальні аспекти та психологічну адаптацію.

В процесі здійснення дослідження було застосовано як загальнонаукові, так і спеціальні методи та підходи: аналіз офіційних документів і порівняльно-правовий метод для характеристики правових аспектів предметного поля дослідження; формально-логічний метод сприяв визначенню ролі міжнародних та громадських організацій щодо ВПО; аналіз і синтез використано для розгляду прикладів успішної інтеграції ВПО у різних регіонах України; логічного узагальнення результатів (формулювання висновків).

Результати. Отримані результати показують, що доступність юридичних консультацій та медичної допомоги для ВПО є належним чином забезпеченими. Однак багато ВПО стикаються зі складнощами у забезпеченні стабільного житла та отриманні соціального захисту. Програми підтримки у працевлаштуванні виявилися обмеженими та неефективними для великої частини ВПО.

Перспективи. На основі отриманих результатів подальші дослідження мають бути спрямовані на оцінку довгострокової

ефективності поточних стратегій інтеграції, оцінку ефективності політики та розробку нових підходів до підтримки ВПО. Вони включають розширення програм соціального захисту, поліпшення доступу до стабільного житла та удосконалення медичного обслуговування.

Ключові слова: кризове управління, міграція, інтеграція, внутрішньо переміщені особи, ВПО, територіальні громади, гуманітарна допомога, місцеве самоврядування.

Summary. *Introduction.* Ukraine has been facing significant challenges since 2014 due to the armed aggression of the Russian Federation. The war has led to massive displacement of people, which has become one of the largest humanitarian crises in Europe since World War II. The war has provoked serious social, legal and medical needs of the population, which requires not only general humanitarian assistance, but also systemic solutions for integration into new living conditions.

Conflict-induced population displacement has created a complex situation where it is important to ensure IDPs' access to housing, education, healthcare and employment. This crisis has also emphasized the need for effective legal support and protection of the rights of IDPs who have been directly affected by the conflict or its consequences.

The study of the integration of IDPs into Ukrainian territorial communities is determined not only by the needs for basic living conditions, but also by the need to develop socio-economic mechanisms that contribute to the stabilization and strengthening of their position in the new environment.

Purpose. The purpose of the article is to study the specifics of integration of internally displaced persons in the territorial communities of Ukraine where they plan to stay for a long time or permanently. The main emphasis is placed on economic, social, cultural and other aspects that form the conditions for adaptation and integration of IDPs, and the role of international and non-

governmental organizations in this process is defined.

Materials and methods. The research materials include: 1) regulatory documents, including Laws of Ukraine, Resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine, Strategies of the State Policy on Internal Displacement, social support programs for IDPs; 2) UNHCR reports and strategic documents. 3) scientific articles and studies on the integration of internally displaced persons, social aspects and psychological adaptation.

In the course of the study, both general scientific and special methods and approaches were applied: analysis of official documents and comparative legal method to characterize the legal aspects of the subject field of the study; formal logical method to determine the role of international and non-governmental organizations in relation to IDPs; analysis and synthesis were used to consider examples of successful integration of IDPs in different regions of Ukraine; logical generalization of the results (formulation of conclusions).

Results. The findings show that access to legal advice and medical care for IDPs is adequately ensured. However, many IDPs face difficulties in securing stable housing and receiving social protection. Employment support programs have proved to be limited and ineffective for a large number of IDPs.

Discussion. Based on the findings, further research should be aimed at assessing the long-term effectiveness of current integration strategies, evaluating policy effectiveness, and developing new approaches to IDP support. These include expanding social protection programs, improving access to stable housing, and improving health care.

Key words: crisis management, integration of IDPs, territorial communities, local self-government, humanitarian aid

Постановка проблеми. Україна зазнає значних викликів з 2014 року у зв'язку зі збройною агресією російської федерації. Війна призвела до масового переміщення людей, що стало однією з найбільших гуманітарних

криз в Європі після Другої світової війни. Країна зіткнулася з масштабною проблемою внутрішньої та зовнішньої міграції. Мільйони громадян були змушені залишити свої домівки та шукати притулку в інших регіонах України або за кордоном. Така ситуація поставила перед державою та суспільством численні виклики.

На кінець 2021 року в Єдиній інформаційній базі про ВПО зареєстровано 854 тис. осіб. Це свідчить про значну проблему внутрішнього переміщення ще до початку активних бойових дій у 2022 році. Однак ситуація значно погіршилася після початку повномасштабного вторгнення, що призвело до різкого збільшення кількості ВПО. На кінець 2022 року кількість зареєстрованих ВПО зросла до 5,9 млн [14]. Це майже семикратне зростання за рік свідчить про масштаби кризи, з якою зіткнулася Україна.

Значне збільшення кількості ВПО створює додаткове навантаження на соціальну інфраструктуру, економіку та систему соціальної підтримки регіонів перебування. Така динаміка підкреслює важливість координації зусиль на різних рівнях влади, а також активної участі громадянського суспільства та міжнародної спільноти у вирішенні проблем, пов'язаних з інтеграцією ВПО та потребує системного та комплексного підходу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальні дослідження та публікації щодо інтеграції ВПО в Україні свідчать про особливу увагу до зазначеної теми з боку наукової спільноти, урядового сектору, міжнародних та українських неурядових організацій (НУО), що включає зосередженість на кількох ключових аспектах. Значний внесок у формування базових положень адаптації й інтеграції переміщених осіб у своїх наукових працях здійснює І. Тітар [10]. Українська вчена О. Федоренко [12] досліджує теоретичну модель соціальної інтеграції ВПО у громаду. Група вітчизняних дослідників І. Шапошникова та І. Пристай [13] розглядають стратегії та виклики інтеграції переселенців у територіальних громадах в умовах воєнного стану. В. Антонюк аналізує вплив ВПО на розвиток

територіальних громад та визначає проблеми та перспективи [1]. Дослідження вказують на значні проблеми та потенціал успіху в процесі інтеграції ВПО, що вимагає подальших зусиль для забезпечення належної підтримки та захисту цієї вразливої групи населення.

Мета статті полягає у дослідженні специфіки інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальних громадах України, де вони планують залишитися на тривалий час або назавжди. Основний акцент робиться на економічних, соціальних, культурних та інших аспектах, які формують умови для адаптації та інтеграції ВПО, а також визначається роль міжнародних та громадських організацій у цьому процесі.

Матеріали і методи. Матеріалами дослідження є: 1) нормативно-правові документи, зокрема Закони України, Постанови Кабінету Міністрів України, Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення, програми соціальної підтримки ВПО; 2) Звіти та стратегічні документи УВКБ ООН. 3) наукові статті та дослідження про інтеграцію внутрішньо переміщених осіб, соціальні аспекти та психологічну адаптацію.

В процесі здійснення дослідження було застосовано як загальнонаукові, так і спеціальні методи та підходи: аналіз офіційних документів і порівняльно-правовий метод для характеристики правових аспектів предметного поля дослідження; формально-логічний метод сприяв визначенню ролі міжнародних та громадських організацій щодо ВПО; аналіз і синтез використано для розгляду прикладів успішної інтеграції ВПО у різних регіонах України; логічного узагальнення результатів (формулювання висновків).

Виклад основного матеріалу. Інтеграція ВПО в територіальну громаду є складним і багатограним процесом, який охоплює різні аспекти соціального, економічного та культурного життя. Сучасні дослідники також визначають, що інтеграція ВПО вимагає реалізації ефективних стратегій на різних рівнях, які можна поділити на політичні, соціальні та

економічні аспекти. Вони мають бути спрямовані не тільки на вирішення нагальних потреб ВПО, але й на підтримку їх довгострокової адаптації та інтеграції в громаду, що є ключовим для відновлення та розвитку постраждалих регіонів [13, с. 3].

Наразі особливості інтеграції ВПО в приймаючих територіальних громадах регулюються чинним законодавством України. Відповідно до статті 2 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», держава вживає всіх можливих заходів, передбачених Конституцією, законами та міжнародними договорами, для запобігання вимушеному переміщенню, захисту прав ВПО, створення умов для їх добровільного повернення або інтеграції на новому місці проживання [8].

Також визначено основні принципи надання підтримки ВПО в Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року та оперативний план її реалізації на 2023-2025 роки, що була ухвалена Кабінетом Міністрів України. Ця стратегія спрямована на розробку ефективної державної політики, яка відповідає новим викликам, спричиненим масовим переміщенням людей через повномасштабне вторгнення в Україну, а також на задоволення потреб людей, які постраждали від війни. Міжнародні організації сприяють допомозі постраждалим.

Головним партнером є УВКБ ООН – Управління Верховного комісара ООН зі справ біженців, що бере активну участь у Робочій групі з планування довгострокових рішень і відновлення на рівні громад. А також тісно співпрацює із центральними та місцевими органами влади та було підписано Меморандуми про взаєморозуміння з 18 обласними державними адміністраціями та чотирма міністерствами, зокрема з Міністерством розвитку громад, територій та інфраструктури, Міністерством освіти і науки, Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України та Міністерством соціальної політики [7].

Основними виконавчими партнерами УВКБ ООН в Україні виступають такі благодійні організації: БО «БФ «Рокада», французька організація АСТЕД, БО Карітас Україна, Міжнародний фонд охорони здоров'я та навколишнього середовища «Регіон Карпат» НЕЕКА, ГО «Проліска», БО «БФ «Право на захист», ГО «Десяте квітня», БФ «Стабілізейшен Суппорт Сервісез», ГО «Донбас SOS» та інші.

Пріоритетним напрямом до діяльності УВКБ ООН є «довгострокові рішення» (англ. *durable solution*), яке спрямоване на забезпечення стабільних і постійних умов для ВПО та інших біженців, що дозволяє їм інтегруватися в нові громади, жити безпечно та гідно, а також мати доступ до основних прав і можливостей. Довгостроковим рішенням може вважатися досягнутим тоді, коли переміщені особи всередині країни більше не потребують будь-якої допомоги або захисту, пов'язаних із їх переміщенням, і можуть користуватися своїми природними правами без дискримінації у зв'язку з їх переміщенням [15].

З огляду на вищезазначене, «довгострокові рішення» І. Тітар у своїх дослідженнях розкриває через ситуацію, в якій мінімізуються потреби та загрози, пов'язані з переміщенням та виокремлює три форми довгострокового розв'язання проблем ВПО [10, с. 61]:

- 1) місцева інтеграція, або інтеграція в місцях проживання в областях, до яких ВПО спочатку перемістилися (*local integration at the place of displacement*);
- 2) інтеграція в новому місці проживання при переселенні до інших частин країни (*integration in a new location*);
- 3) повернення до місця попереднього проживання та реінтеграція (*return and reintegration*)

Завдяки вказаним підходам ВПО мають можливість перейти із від стану тимчасової вразливості до стабільної ситуації, коли їхні потреби зазвичай задовольняються після вимушеного переміщення. Слід зауважити,

що інтеграція може бути добровільно обраною й успішною стратегією розгортання життєдіяльності в нових умовах проживання, за умови, що основними настановами приймаючої громади є відкритість і толерантність щодо відмінностей, які простежуються у звичках, поведінці, настановах та цінностях корінних і новоприбулих жителів [12, с. 19].

Отже, першим етапом комплексного процесу інтеграції ВПО є оцінка потреб і ресурсів, яка включає визначення кількості та специфічних потреб ВПО в конкретній громаді, а також оцінку наявних ресурсів і можливостей їх задоволення. Важливою складовою є забезпечення житлом та основними послугами, такими як водопостачання, електроенергія, опалення та каналізація.

На початку повномасштабного вторгнення приймаючі громади розміщували ВПО в непристосованому до життя приміщенні, зокрема, аудиторіях чи класних кімнати, де потрібні ліжка, матраци, ковдри, ширми, посуд для організації мінімально комфортних умов перебування. Саме тому для виявлення проблемних локацій соціальні працівники благодійних організацій на постійній основі проводили моніторингові візити у прихистки.

Ці візити охоплювали наступні види та напрямки роботи:

- моніторинг соціально-психологічного стану;
- побутових умов проживання ВПО;
- надання консультації за запитом;
- вирішення питань координації;
- створення локацій психологічного розвантаження;
- обговорення особливостей надання підтримки та соціальної допомоги;
- проведення тренінгів;
- проведення культурно-розважальних заходів з метою інтеграції ВПО.

В умовах гуманітарної кризи місця тимчасового поселення (МТП), часто є єдиними закладами, куди ВПО можуть звернутися за захистом та за допомогою. УВКБ ООН в роз'яснювальних документах визначають їх, як «будівлі або приміщення, які використовуються для тимчасового розміщення переміщеного населення (як на короткий строк, так і на строк, який неможливо визначити станом на день приїзду) та не призначені для постійного проживання таких осіб. ВПО, які перебувають в місцях тимчасового поселення або очікують подальшого переміщення (у цьому випадку місця тимчасового поселення функціонують у якості транзитних центрів), або тимчасово перебувають у разі відсутності іншого місця проживання (у зв'язку з його руйнуванням, відсутністю доступу, або небезпекою для життя тощо)» [5].

Постановою Кабінету Міністрів України № 930 [4] передбачено підтримку органів публічної влади в приймаючих громадах у покращенні житлових умов у МТП. Це включає розбудову їхньої спроможності, зміцнення механізмів направлення для доступу до соціального та правового захисту та підтримку громадських ініціатив. УВКБ ООН разом із місцевими партнерами складає профіль ВПО та використовує територіальний підхід для планування довгострокових рішень. Це сприятиме переходу переїзду ВПО з МТП до сталого житла, спростить доступ до державних та інших соціальних послуг, можливостей отримувати засоби для існування, грошову допомогу на покриття оренди або підтримку з житлом, а також посилить соціальну згуртованість та інтеграцію ВПО в місцеві громади [11].

Візити та спілкування в МТП стали важливими факторами для благодійних організацій, які дозволили глибше зрозуміти потреби ВПО, які там перебувають. Однак проблема залишалася у відсутності інформації про потреби більшості, що проживали у приватному секторі. Впровадження новітніх інформаційних технологій у діяльність благодійних організацій, зокрема створення спеціальної онлайн-анкети допомоги (загальної та

окремо для спільнот) та її розповсюдження в соціальних мережах, значно спростило доступ переміщених осіб до послуг та дало змогу ефективніше використовувати благодійні ресурси. Онлайн-анкети також дозволили перевірити запити на допомогу, особливо ті, які містили явно завищені цифри, що забезпечило більш раціональний та справедливий розподіл допомоги.

Слушно, що соціальна підтримка та захист також відіграють ключову роль, включаючи надання соціальної допомоги та захист прав ВПО, включаючи доступ до правової допомоги та захист від дискримінації. У Харкові в рамках міжагентського реагування УВКБ ООН спільно з ГО «Проліска» та БО «БФ «Право на захист» надають підтримку транзитному центрі, де евакуйовані отримують реєструються на отримання статусу ВПО, отримують гуманітарну допомогу та консультації щодо доступних варіантів житла, зокрема в МТП. З 10 травня по 3 червня центр відвідало 12,8 тис. осіб. ГО «Проліска» також надала гуманітарну допомогу родинам Сумщини, які постраждали від обстрілів у травні. 500 осіб отримали набори передремонтних матеріалів, а понад 200 людей отримали ковдри, термоси, сонячні лампи, психосоціальну та юридичну допомогу [3].

Не менш важливими є медичні та психологічні послуги, які забезпечують доступ до першої медичної допомоги та психологічної підтримки для подолання травматичних переживань та стресу. Головною проблематикою усіх ВПО, з якою вони звертаються за психологічною допомогою є спектр тривожно-фобічних розладів. Варто звернути увагу, що звернення людей носили багатопроблемний запит: у однієї людини могло проявлятися одночасно декілька проблем, які мали взаємопов'язаний характер. Щодо динаміки звернень, то відмічається прояви посттравматичного стресового розладу та процесу посткризового зростання: люди частіше просять навчити їх методам саморегуляції, стрес-менеджменту, надати профорієнтаційну консультацію. Разом з тим

паралельно існує висока кількість звернень із синдромами хронічної втоми, втоми від війни, виснаження та професійного вигорання.

Наступним важливим етапом інтеграції є освіта та професійне навчання, забезпечення доступу дітей ВПО до шкіл і дитячих садків, а також до програм професійної підготовки та перепідготовки дорослих. Наразі для залучення переселенців до навчання використовуються різні підходи: перший навчання в закладах освіти в регіонах, куди вони переміщуються, другий – на дистанційних платформах, такі як Всеукраїнська школа онлайн, Школа «Оптіма», Атмосферна школа тощо. В умовах військового стану наявні проблеми для дистанційного навчання: бракує доступу до комп'ютерів, Інтернету, підручників; обмеження можливостей навчання, лише екстернатом; перебої через постійні «повітряні тривоги» [2, с. 59].

УВКБ ООН та Міжнародна організація праці (МОП) відновили дитячий садок у гуманітарному коледжі імені Нечуя-Левицького в Богуславі Київської області. Садочок знову готовий прийняти дітей, у тому числі переселенців та тих, хто проживає в гуртожитку коледжу. УВКБ ООН надало матеріали для ремонту даху та приміщень, а МОП профінансувала закупівлю обладнання. Крім цього, УВКБ ООН та БО «БФ «Рокада» співпрацювали з органами державної влади та відкрили три дитячі простори у Чернігівській області. У цих громадах приблизно 1 700 дітей, зокрема діти з інвалідністю, та молодь мають можливість брати участь у рекреаційних заходах у цих просторах [3].

Працевлаштування та економічна інтеграція сприяє працевлаштуванню ВПО через ярмарки вакансій, тренінги та консультації, а також підтримку підприємницьких ініціатив. Однак, слід враховувати, що Законом України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» [9] було внесено ряд змін, спрямованих на адаптацію трудових відносин до умов воєнного стану. Роботодавці отримали більше гнучкості

в управлінні трудовими договорами, включаючи зміну умов праці, таких як робочий час і місце роботи. З'явилася можливість призупинити трудові договори у разі неможливості виконання роботи через бойові дії. Також передбачалося скоротити тривалість робочого тижня до 40 годин, а для окремих категорій працівників – до 50 годин. Відпустка може бути обмежена або перенесена, але не менше ніж на 24 дні. Спрощується процедура звільнення працівників, зокрема у зв'язку з ліквідацією підприємства чи скороченням штату. Оплата праці може бути затримана, якщо це пов'язано з військовими діями. Крім того, працівники можуть бути тимчасово переведені на іншу роботу, не обумовлену трудовим договором, без їх згоди. Запроваджено можливість дистанційної роботи та роботи вдома без обов'язкових змін до трудових договорів. Закон також передбачає мінімальні гарантії захисту прав працівників, у тому числі учасників бойових дій. Ці зміни спрямовані на забезпечення гнучкості та ефективності управління робочим процесом в умовах кризи.

Культурна та соціальна інтеграція передбачає організацію культурних та соціальних заходів для взаємодії ВПО та місцевих мешканців, сприяння участі ВПО у громадському житті, зокрема волонтерській діяльності та участі в місцевих організаціях.

Інформаційна підтримка та комунікація є важливою складовою процесу інтеграції, яка включає надання інформації про права, можливості та наявні ресурси для ВПО, створення інформаційних центрів та консультаційних гарячих ліній. Центри підтримки ВПО у різних містах України, таких як Київ, Львів, Дніпро, Харків, Одеса, надають широкий спектр послуг для ВПО, включаючи консультації з правових питань, медичну допомогу, працевлаштування, соціальний захист та допомогу з житловими питаннями. У цих центрах діє гаряча лінія для надання оперативної допомоги в нагальних ситуаціях. Також Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України на власній веб-

сторінці зібрало корисну інформацію, яка допоможе переселенцям адаптуватися в новому місці проживання [6].

Отже, специфіка інтеграції ВПО в українські громади охоплює політичні, соціальні та економічні аспекти. Нормативно-правова база гарантує права ВПО та сприяє їх інтеграції шляхом реалізації державної політики та стратегій, розроблених у співпраці з міжнародними партнерами. Тому пріоритетним напрямом державної політики є забезпечення стабільних умов для ВПО та підтримати їх інтеграцію в українське суспільство, сприяючи відновленню та розвитку постраждалих регіонів країни.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Процес інтеграції ВПО у громаду потребує скоординованих зусиль з боку держави, місцевої влади, НУО та міжнародних партнерів. Успішна інтеграція не тільки покращує умови життя самих ВПО та сприяє соціальній єдності, економічному розвитку та стабільності в приймаючих громадах. Розуміння та врахування специфіки кожного регіону є запорукою ефективної реалізації інтеграційних заходів, які включають усі ці аспекти для досягнення гармонійного та взаємовигідного співіснування ВПО та місцевих жителів. Подальші дослідження мають бути спрямовані на оцінку довгострокової ефективності поточних стратегій інтеграції, оцінку ефективності політики та розробку нових підходів до підтримки ВПО.

Література

1. Антонюк В. П. Вплив внутрішньо переміщених осіб на розвиток територіальних громад: проблеми та перспективи. *Вісник економічної науки України*. 2016. № 2. С. 8-13. URL: [http://www.venu-journal.org/download/2016/2\(31\)/pdf/2-Antonyuk.pdf](http://www.venu-journal.org/download/2016/2(31)/pdf/2-Antonyuk.pdf) (дата звернення: 20.06.2024).

2. Виклики та пріоритети управління активами територіальних громад в умовах війни: науково-аналітична доповідь / наук. ред. Сторонянська І. З. Львів, ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України». 2022. 79 с. URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20220034.pdf>

3. Гуманітарна ситуація в Україні Оновлення оперативного реагування УВКБ ООН 10 червня 2024 року. *UNHCR – The UN Refugee Agency*. URL: https://www.unhcr.org/ua/wp-content/uploads/sites/38/2024/06/UNHCR-Ukraine-Operational-Update_10-June_draft-%D0%A3%D0%9A%D0%A0_fin-2.pdf (дата звернення: 26.06.2024).

4. Деякі питання функціонування місць тимчасового проживання внутрішньо переміщених осіб: Постанова Кабінету Міністрів України від 1.09.2023 р. № 930. Дата оновлення: 08.06.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/930-2023-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.06.2024).

5. Кластер CCCM в Україні – термінологія та поняття. *UNHCR – The UN Refugee Agency*. URL: <https://data.unhcr.org/en/documents/download/91749> (дата звернення: 25.06.2024).

6. Корисна інформація для ВПО. *Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України: офіційний вебпортал*. URL: <https://minre.gov.ua/informacziya/korysna-informacziya/korysna-informacziya-dlya-vpo/> (дата звернення: 28.06.2024).

7. Короткий огляд програми допомоги УВКБ ООН в Україні на 2024 рік. Верховний комісар ООН у справах біженців. *UNHCR-Ukraine-2024*. URL: <https://data.unhcr.org/en/documents/details/107759> (дата звернення: 25.06.2024).

8. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014 р. № 1706-VII. Дата оновлення: 30.12.2023. *Відомості Верховної Ради України*. URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> (дата звернення: 24.06.2024).

9. Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану: Закон України від 15.03.2022 р. № 2136-IX. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text> (дата звернення: 25.06.2024).

10. Тітар І.О. Поняття та критерії адаптації й інтеграції внутрішньо переміщених осіб і умови скасування статусу переселенця. *Український соціум*, 2016. № 4(59). С. 57-68. URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2016/10/57-68__no-4__vol-59__2016__UKR.pdf (дата звернення: 25.06.2024).

11. Україна: короткий огляд програми допомоги УВКБ ООН на 2024 року. *Портал оперативних даних (OPD)*. URL: <https://data.unhcr.org/en/documents/details/107759> (дата звернення: 25.06.2024).

12. Федоренко О. Теоретична модель соціальної інтеграції внутрішньо переміщених осіб у громаду. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2018. № 3(1). URL: <https://visnyk.soch.robota.knu.ua/index.php/journal/article/view/30> (дата звернення: 25.06.2024).

13. Шапошникова І. В., Пристай І. Р. Стратегії та виклики інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальних громадах в умовах воєнного стану. *Проблеми сучасних трансформацій*. 2024. №11. doi: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-11-02-04>.

14. Global internal displacement database. *Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC)*. 2024. URL: <https://www.internal-displacement.org/database/displacement-data> (дата звернення: 25.06.2024).

15. IASC Framework on Durable Solutions for Internally Displaced Persons. *The Brookings Institution – University of Bern Project on Internal*

Displacement. April 2010. URL: <http://www.unhcr.org/50f94cd49.pdf> (дата звернення: 24.06.2024).

References

1. Antoniuk, V. P. (2016). Vplyv vnutrishno peremishchenykh osib na rozvytok terytorialnykh hromad: problemy ta perspektyvy [The Impact of Internally Displaced Persons on the Development of Territorial Communities: Problems and Prospects]. *Visnyk ekonomichnoi nauky Ukrainy*. № 2. pp. 8-13. URL: [http://www.venu-journal.org/download/2016/2\(31\)/pdf/2-Antonyuk.pdf](http://www.venu-journal.org/download/2016/2(31)/pdf/2-Antonyuk.pdf) [in Ukrainian].
2. Vyklyky ta priorityty upravlinnia aktyvamy terytorialnykh hromad v umovakh viiny: naukovo-analitychna dopovid [Challenges and priorities of managing the assets of territorial communities in times of war: a research and analytical report]. (2022). Nauk. red. Storoniaska I. Z. Lviv, DU «Instytut rehionalnykh doslidzhen imeni M. I. Dolishnoho NAN Ukrainy». URL: <https://ird.gov.ua/irdp/p20220034.pdf> [in Ukrainian].
3. Humanitarna sytuatsiia v Ukraini Onovlennia operatyvnoho reahuvannia UVKB OON 10 chervnia 2024 roku [The humanitarian situation in Ukraine UNHCR Emergency Response Update 10 June 2024]. *UNHCR The UN Refugee Agency*. URL: https://www.unhcr.org/ua/wp-content/uploads/sites/38/2024/06/UNHCR-Ukraine-Operational-Update_10-June_draft-%D0%A3%D0%9A%D0%A0_fin-2.pdf [in Ukrainian].
4. Deiaki pytannia funktsionuvannia mistiv tymchasovoho prozhyvannia vnutrishno peremishchenykh osib [Some issues of functioning of places of temporary residence of internally displaced persons]: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 1.09.2023 r. № 930. Data onovlennia: 08.06.2024 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/930-2023-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

5. Klaster CCCM v Ukraini – terminolohiia ta poniattia [CCCM cluster in Ukraine – terminology and concepts]. *UNHCR – The UN Refugee Agency*. URL: <https://data.unhcr.org/en/documents/download/91749> [in Ukrainian].

6. Korysna informatsiia dlia VPO [Useful information for IDPs]. *Ministerstvo z pytan reintehratsii tymchasovo okupovanykh terytorii Ukrainy: ofitsiinyi vebportal*. URL: <https://minre.gov.ua/informacziya/korysna-informacziya/korysna-informacziya-dlya-vpo/> [in Ukrainian].

7. Korotkyi ohliad prohramy dopomohy UVKB OON v Ukraini na 2024 rik [A brief overview of UNHCR's assistance program in Ukraine for 2024]. *Verkhovnyi komisar OON u spravakh bizhentsiv. UNHCR-Ukraine-2024*. URL: <https://data.unhcr.org/en/documents/details/107759> [in Ukrainian].

8. Pro zabezpechennia prav i svobod vnutrishno peremishchenykh osib [On ensuring the rights and freedoms of internally displaced persons]: *Zakon Ukrainy vid 20.10.2014 r. № 1706-VII*. Data onovlennia: 30.12.2023. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text> [in Ukrainian].

9. Pro orhanizatsiiu trudovykh vidnosyn v umovakh voiennoho stanu [On the organization of labor relations under martial law]: *Zakon Ukrainy vid 15.03.2022 r. № 2136-IX*. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text> [in Ukrainian].

10. Titar, I. O. (2016). Poniattia ta kryterii adaptatsii y intehratsii vnutrishno peremishchenykh osib i umovy skasuvannia statusu pereselentsia [The concept and criteria of adaptation and integration of internally displaced persons and the conditions for canceling the status of an IDP]. *Ukrainskyi sotsium*. № 4(59). pp. 57-68. URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2016/10/57-68__no-4__vol-59__2016__UKR.pdf [in Ukrainian].

11. Ukraina: korotkyi ohliad prohramy dopomohy UVKB OON na 2024 roku [Ukraine: a brief overview of UNHCR's assistance program for 2024].

Portal operatyvnykh danykh (OPD). URL:
<https://data.unhcr.org/en/documents/details/107759> [in Ukrainian].

12. Fedorenko, O. (2018). Teoretychna model sotsialnoi intehtratsii vnutrishno peremishchenykh osib u hromadu [A theoretical model of social integration of internally displaced persons into the community]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*. № 3(1). URL: <https://visnyk.soch.robota.knu.ua/index.php/journal/article/view/30> [in Ukrainian].

13. Shaposhnykova, I. V., & Prystai, I. R. (2024). Stratehii ta vyklyky intehtratsii vnutrishno peremishchenykh osib u terytorialnykh hromadakh v umovakh voiennoho stanu [Strategies and challenges of integration of internally displaced persons in territorial communities under martial law]. *Problemy suchasnykh transformatsii*. № 11. doi: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-11-02-04> [in Ukrainian].

14. Global internal displacement database. *Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC)*. URL: <https://www.internal-displacement.org/database/displacement-data>.

15. IASC Framework on Durable Solutions for Internally Displaced Persons. *The Brookings Institution – University of Bern Project on Internal Displacement*. April 2010. URL: <http://www.unhcr.org/50f94cd49.pdf>.